

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญ

การถ่ายภาพเปลี่ยนแปลงวิธีการรับรู้ของมนุษย์ เมื่อโลกเข้าสู่ยุคของการถ่ายภาพ สื่อใหม่ที่มีศักยภาพในการสร้างและผลิตซ้ำภาพแทนของสรรพสิ่งได้อย่างง่ายดายในปริมาณมากและรวดเร็ว ภาพถ่ายนำเสนอข้อมูลเชิงประจักษ์ที่น่าเชื่อถือด้วยคุณลักษณะสำคัญพื้นฐานของภาพถ่าย ที่เกิดขึ้นไม่ได้หาก ณ เวลานั้นกล้องถ่ายภาพไม่ได้เผชิญหน้ากับตัวแบบหรือเหตุการณ์ที่ต้องการจะบันทึก กระบวนการถ่ายภาพเก็บแสงที่สะท้อนจากวัตถุเข้าสู่หน้าเลนส์แล้วบันทึกเป็นรายละเอียดเนื้อหาของบนสื่อบันทึก ไม่ว่าจะในรูปแบบของสารไวแสงหรือรหัสข้อมูลในระบบบันทึกภาพแบบดิจิทัล จุดประสงค์ในการใช้งานภาพถ่ายไม่ว่าจะเพื่อบันทึก นำเสนอ การบอกเล่าเรื่องราวหรือการเป็นเครื่องยืนยันเหตุการณ์ ภาพที่ครั้งหนึ่งสายตามนุษย์ไม่สามารถมองเห็นได้ ภาพถ่ายถูกใช้เพื่อการพิสูจน์ทราบสิ่งที่เป็นทำถามบันทึกและถ่ายทอดวิถีชีวิต เหตุการณ์สำคัญ ภาพแทนของสังคม ภาพถ่ายนำเสนอสิ่งแปลกใหม่มาสู่สายตามนุษย์เสมอไม่ว่าจะเกิดจากส่วนใดส่วนหนึ่งที่ห่างไกลออกไปบน โลกหรือแม้แต่บนนอกโลก ก็สามารถส่งต่อให้ผู้อื่นสามารถเห็นได้อย่างรวดเร็ว ชัดเจน และดูน่าเชื่อถือ

ด้วยภาพถ่ายเป็นทั้งวิทยาศาสตร์และศิลปะสองคุณสมบัติที่ทำให้สื่ออย่างภาพถ่ายนั้นน่าเชื่อถือกว่า ภาพวาด ภาพถ่ายเป็นกระบวนการทำงานเชิงกลไกจักรกลของกล้องถ่ายภาพผสานกับระบบไฟฟ้า หรือสารเคมีของกล้องในระบบฟิล์มหรือดิจิทัลเครื่องมือดังกล่าวเปิดโอกาสให้มนุษย์สามารถบันทึกรายละเอียดได้อย่างเที่ยงตรงเสมือนจริงความน่าเชื่อถือในภาพถ่ายนี้เองที่เป็นประเด็นซึ่งผู้วิจัยให้ความสำคัญและมีเป้าหมายที่จะวิเคราะห์เพื่อทำความเข้าใจ ภาพถ่ายครองความน่าเชื่อถือ ด้วยจุดกำเนิดของภาพถ่ายเอง การเป็นภาพแทนความจริงของภาพถ่ายถูกนำมาใช้ในยุคแรกเริ่มนับจากกำเนิดภาพถ่ายอย่างเป็นทางการ ภาพถ่ายถูกใช้งานเพื่อเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ถูกประดิษฐ์ขึ้นเพื่อ

ตอบสนองสิ่งที่ทัศนศิลป์ที่เคยมีอยู่ไม่สามารถทำได้ นั่นคือความเที่ยงตรงในการถ่ายทอดและง่ายต่อการใช้งาน ภาพถ่ายถูกนำมาใช้เพื่อประกอบการศึกษา ตำราทางการแพทย์ ประกอบเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์เพื่อแสดงเอกลักษณ์ทางมานุษยวิทยา สังคมวิทยา อย่างมุมมองของโลกยุคล่าอาณานิคมภาพถ่ายถูกใช้เพื่อบันทึกความแตกต่างทางชาติพรรณนาล่าอาณานิคมใช้งานกล้องถ่ายภาพเพื่อออกตามล่าสิ่งแปลกใหม่ ภาพถ่ายจำนวนมากที่ถูกผลิตขึ้นจากมือของผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ เพื่อนำเสนอภาพจากอีกฟากหนึ่งของโลก ความตื่นต้อภาพที่ไม่เคยพบเจอของสิ่งที่หลายคนไม่เคยคิดฝันว่ามันมีอยู่จริง สิ่งผู้คนไม่เคยได้เห็นมาก่อน ความสามารถในการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งที่ครั้งหนึ่งมีอยู่จริงบน โลกวัตถุปรากฏให้เห็นอยู่ในภาพ คือการแสดงให้เห็น 1 ใน 3 คุณลักษณะจากแนวคิดสัญวิทยา (Semiology) อันประกอบไปด้วยรูปสัญลักษณ์ (Iconic) สัญลักษณ์ (Symbolic) และดัชนี (Indexical)

อินเด็กซ์คัลลิตี (Indexicality) กระบวนการเชื่อมโยงทำหน้าที่เป็นเชื่อมระหว่างสิ่งที่ปรากฏในภาพกับสิ่งที่มีตัวตนอยู่ใน โลกแห่งความเป็นจริงยกตัวอย่างให้เห็นได้ชัดในการทำงานของอินเด็กซ์คัลลิตี ในภาพถ่ายคือภาพจะไม่สามารถเกิดขึ้นได้หากปราศจากแสงที่สะท้อนมาจากวัตถุตรงหน้ากล้องถ่ายภาพ แน่แน่นอนว่าช่างภาพจะไม่สามารถบันทึกภาพของตึกที่ถูกไฟไหม้เอาไว้ได้ หากช่างภาพไม่ได้ไปยืนอยู่ ณ จุดนั้น ขณะที่เพลิงกำลังลุกไหม้ ช่างภาพเลือกเก็บบันทึกค่าแสงของเหตุการณ์ที่สะท้อนเข้ามายังกล้องเพื่อสร้างให้เกิดเป็นภาพหรือภาพถ่ายของหญิงสาวผู้งดงามจะเกิดขึ้นไม่ได้หากหญิงสาวคนนั้นไม่ได้พบกับช่างภาพเมื่อผู้ชมเห็นรายละเอียดในภาพส่วนเชื่อมโยงจะเชื่อมโยงไปสู่ตัวแบบหรือเหตุการณ์เกิดเป็นความหมายทั้ง โดยตรงและโดยนัย การที่อินเด็กซ์คัลลิตีจะทำงานได้เที่ยงตรงขึ้นอยู่กับความชัดเจนของรายละเอียดในภาพที่สามารถให้ผู้ชมอนุมานได้ว่าสิ่งที่เห็นในภาพคือสิ่งใด การเชื่อมโยงดังกล่าวคือความน่าเชื่อถือของภาพถ่ายหากเทียบกับภาพที่สร้างขึ้นจากกระบวนการอื่นเช่นภาพจิตรกรรม คุณลักษณะในการสร้างให้เกิดเป็นภาพดังที่กล่าวมา ภาพถ่ายจึงถูกยกย่องให้เป็นเครื่องมือในการยืนยันความเป็นจริงที่มีความน่าเชื่อถือสูงสุด

เมื่อย้อนกลับไปมองโลกแห่งการรับรู้ก่อนปีค.ศ. 1839 ช่วงเวลาก่อนที่มนุษย์จะรู้จักกระบวนการถ่ายภาพ เครื่องมือที่ทำหน้าที่แสดงและถ่ายทอดรายละเอียดหนึ่งเดียวฝากไว้กับภาพวาด มันเป็นปัญหาที่น่าหนักใจเมื่อนักวิทยาศาสตร์หรือนักสำรวจที่เดินทางออกไปในสถานที่ไกลโพ้น ภาพของดินแดนแปลกใหม่ สิ่งมีชีวิตใหม่ที่ถูกค้นพบ แน่แน่นอนว่าการบอกเล่าด้วยคำพูดหรือการจดบันทึกไม่อาจถ่ายทอดรายละเอียดให้เห็นได้เที่ยงตรงอย่างที่นักสำรวจได้มองเห็น การคัดลอก

รูปร่างหน้าตาของแมลงหรือสถานที่ที่ไม่สามารถทำขึ้นมาได้ด้วยตัวของพวกเขาเอง นักวิทยาศาสตร์หรือผู้คนในแวดวงอื่นๆ จำเป็นต้องพึ่งพาจิตรกร ทักษะในการวาดเป็นทักษะเฉพาะไม่ใช่สิ่งที่ทุกคนสามารถทำได้ โดยเฉพาะกรณีที่ต้องการคัดลอกสิ่งที่เป็นอยู่ให้ดูเสมือนจริง ทว่าแม้แต่ตัวจิตรกรแต่ละคนก็มีระดับของทักษะแตกต่างกัน และมุมมองต่อสิ่งที่เห็นก็ดูเหมือนว่าจะแตกต่างกันยังไม่นับรวมมุมมองในการต้องการรายละเอียดของผู้นำภาพนั้นไปใช้งาน ภาพที่ได้จากการวาดนั้นไม่เคยครบถ้วนในรายละเอียดอย่างสมบูรณ์แบบ ทำให้ความน่าเชื่อถือของภาพวาดยังเป็นที่ถูกตั้งคำถาม เพราะภาพวาดมีคุณลักษณะเช่นเดียวกับข้อความนักเขียนหรือนักเล่าเรื่อง มันถูกสร้างขึ้นจากแผ่นกระดาษที่ว่างเปล่า จิตรกรเป็นผู้ขีดเขียนให้เกิดเป็นภาพขึ้นมาอย่างอิสระ นักวิทยาศาสตร์กับจิตรกรยังมีการถกเถียงกันบ่อยครั้งจากมุมมองต่อการถ่ายทอดความเป็นจริงที่คลาดเคลื่อนอาจเพราะในการทำงานของจิตรกรอยู่ภายใต้กรอบของความเป็นอัตวิสัย (Subjectivities) การวาดภาพภูมิทัศน์เพื่อประกอบบทความของนักสำรวจ หรือข้อมูลเชิงวิทยาศาสตร์ต้องการมุมมองที่เสมือนจริงสูงสุดทว่าจิตรกรกลับสอดแทรกมุมมอง คลาดเคลื่อนจากความรู้สึก คลาดเคลื่อนเพราะระยะเวลาต่อการสร้างภาพวาดนั้นต้องการระยะเวลานานเกินไป จนบางครั้งอาจต้องเสริมหรือเติมแต่งบางส่วนทำให้ตัวแบบเหล่านั้นแตกต่างไปจากเดิม จึงไม่น่าแปลกใจเมื่อกระบวนการถ่ายภาพได้ถือกำเนิดขึ้นอย่างเป็นทางการในประเทศฝรั่งเศส โดยนักเคมีชาวฝรั่งเศส หลุยส์ จาเคอร์ แมนเด ดาแกร์ (Louis Jacques-Mandé Daguerre) ทดลองสร้างวัสดุไวแสงเพื่อใช้เป็นสื่อบันทึกสำหรับกล้องถ่ายภาพที่พัฒนาขึ้นในยุคแรก ออบสคูรา (Camera Obscura) กระบวนการที่ดาแกร์คิดค้นในตอนแรกคือไดออรามา (Diorama) ขณะเดียวกัน นิเซฟอว์เนียฟ (Nicéphore Niépce) ได้คิดค้นกระบวนการเฮลิโอกราฟี (Heliography) หลังจากที่ทั้งสองคนได้พบและแลกเปลี่ยนแนวคิดในการพัฒนาวัสดุไวแสงเพื่อกระบวนการถ่ายภาพที่ดีขึ้น ทั้งสองกลายมาเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาร่วมกันกว่า 4 ปี กระทั่งเนียฟ ถึงกรรมไปก่อน ดาแกร์จึงพัฒนากระบวนการเฮลิโอกราฟีที่ควบคู่กับกระบวนการไดออรามา จนสามารถทดลองถ่ายภาพได้เป็นผลสำเร็จ ดาแกร์ตั้งชื่อกระบวนการที่พัฒนาใหม่นี้ว่า ดาแกร์โรไทป์ (Daguerreotype) กำเนิดเป็นกลวิธีบันทึกภาพจากแสง (Photography) ที่เชื่อถือได้การคัดลอกรายละเอียดที่เห็นได้อย่างเที่ยงตรงรูปแบบการบันทึกด้วยเครื่องกลไกทำให้ภาพถ่ายก้าวเข้ามาพร้อมกับหยิบยื่นจุดจบแก่ภาพวาดในฐานะเครื่องมือสร้างภาพแทนความเป็นจริงที่เที่ยงตรงยิ่งกว่า

กว่า 200 ปีที่ภาพถ่ายทำหน้าที่ในการเป็นภาพแทนความเป็นจริงได้อย่างยอดเยี่ยม แนวคิดและองค์ความรู้ต่อการถ่ายภาพแตกออกเป็นสายลัทธิและสไตล์ในการทำงานอย่างกว้างขวาง แต่ความหลากหลายและการเปลี่ยนแปลงแนวคิดต่อการถ่ายภาพนั้นเอง ผลักดันให้ภาพถ่ายย้อนคืนชะตา

กรรมเดียวกันที่เคยเกิดขึ้นกับภาพวาดให้กลับมาเกิดขึ้นอีกครั้ง จุดเปลี่ยนสำคัญที่ทำให้คนตระหนักรู้ว่าเครื่องมือที่ครั้งหนึ่งเคยได้รับการยอมรับว่ามีความน่าเชื่อถือสูงสุดในการนำเสนอความจริง ทว่าภาพถ่ายเองก็สามารถคลาดเคลื่อนหรือสูญเสียความเป็นจริง มันอาจไม่เข้าไปตามจริงอย่างที่เราคิด เหตุการณ์หรือข้อพิพาทเกิดขึ้นบ่อยครั้งจนเกิดเป็นวาทกรรมในสังคมต่อความเป็นจริงที่ปรากฏในภาพถ่าย เริ่มจากการทำงานในสายงานถ่ายภาพเชิงสารคดีและวารสาร ตัวอย่างที่ชัดเจนเช่น อาเทอร์ โรทส์ทีน (Arthur Rothstein) กับภาพ The Bleached Skull of a Steer on the Dry Sun-baked Earth of the South Dakota Dry Lands (May 1936) ผลงานของช่างภาพชาวอเมริกันใต้การทำงานของ FSA หรือ Farm Security Administration เป็นภาพซากหัวกะโหลกวัวที่ถูกวางไว้บนพื้นดิน แตรกระแหงที่ถูกใช้เพื่อเรียกร้องจิตสำนึกของผู้คนในการอนุรักษ์และรักษาสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ภาพที่ถูกนำไปประกอบบทความว่าเป็นผลกระทบของการใช้สารเคมีซึ่งส่งผลต่อระบบนิเวศ เมื่อความจริงปรากฏออกมาสู่สังคมว่าหัวกะโหลกนั้นแท้จริงแล้วถูกเคลื่อนย้ายจากที่หนึ่งไปวางไว้บนพื้นดินที่แตรกระแหง (แม้ว่ามันจะมีเหตุการณ์เช่นนี้อยู่จริงในประเทศที่กว้างใหญ่อย่างสหรัฐอเมริกา) แต่ในกรอบของการมองภาพถ่ายสารคดีในช่วงเวลานั้นซึ่งความสำคัญกับความซื่อตรงในการนำเสนอ ทำให้ประเด็นสำคัญอย่างรากฐานความน่าเชื่อถือในภาพดังกล่าวสั่นคลอน

การจับย้ายองค์ประกอบต่างๆ ในเฟรมของช่างภาพ หรืออาจเรียกได้ว่าการ “มีอบอน” เป็นการเปลี่ยนแปลงสภาพความเป็นจริงที่มันเป็นอยู่เปลี่ยนจากการนำเสนอ “ความเป็นจริงที่ปรากฏ” ให้เป็นการเป็นการ “ประกอบสร้างความเป็นจริงขึ้นมาใหม่” ไม่เพียงแต่การจับย้ายวัตถุหรือผู้คนในภาพ (Misplace) เท่านั้น แต่การถ่ายภาพก็มีความเป็นอัตวิสัยเช่นเดียวกับภาพวาด ด้วยเครื่องมือในการจัดองค์ประกอบ การครอบตัดภาพบางส่วนออกไป การเลือกใช้เทคนิคในการจัดองค์ประกอบภาพ การเลือกมุมมอง การเลือกจังหวะเวลา การใช้ทัศนมิติเพื่อลวงตาผู้ชม รวมทั้งคำบรรยาย (caption) สิ่งเหล่านี้มีอิทธิพลในการประกอบสร้างความหมายในภาพ ช่างภาพสามารถทำให้คนหนึ่งดูน่าเกรงขาม หรือดูน่าสงสาร เพียงแค่เลือกใช้มุมมองให้เหมาะสม ช่างภาพสามารถทำให้คนหนึ่งดูน่าตลกขบขัน หรือน่าเกรงกลัวได้ด้วยการเล่นจังหวะในการลั่นชัตเตอร์ที่เหมาะสม คุณลักษณะสำคัญอีกประการของภาพถ่ายคือเป็นความอ่อนแอทางการให้ความหมาย “ภาพหนึ่งภาพแทนคำพูดได้นับพันคำ” นั่นสิแล้วตกลงมันคำไหน คำถามเหล่านี้เกิดขึ้นกับช่างภาพและศิลปินเสมอมา หากเป็นการทำงานในสายงานช่างภาพสมัครเล่นมันอาจฟังดูน่าประทับใจที่ภาพถ่ายภาพเดียวกับสามารถแสดงความหมายได้อย่างหลากหลาย แต่หากมองในมุมของความเที่ยงตรงในการสื่อสารหรือบอกเล่าเรื่องราวภาพถ่ายไม่สามารถทำงานได้อย่างเที่ยงตรงหากปราศจากคำบรรยายหรือบริบทแวดล้อมที่ชัดเจน (Chris Meyer 2014, ออนไลน์)

ยังไม่นับรวมถึงการใช้เทคนิคพิเศษในห้องมืด การเพ้นท์ฟิล์มด้วยหมึก การซ้อนฟิล์ม กระดาษต่อคอลลาจ และมอนตาจซ์ เช่นภาพของฮิตเลอร์กำลังจะเชือดเปิด ช่างภาพสร้างภาพเหล่านี้ขึ้นมาด้วยเหตุผลประการอื่นนอกเหนือไปจากการนำเสนอความเป็นจริงแต่เพื่อโน้มน้าวหรือเสียดสี และผลิตซ้ำภาพบันทึกที่เคยมีอยู่แต่เดิมจากสิ่งที่กล่าวมาข้างต้นเป็นเครื่องมือพื้นฐานที่อยู่ในมือของช่างภาพที่สามารถเปลี่ยนแปลง หรือประกอบสร้างความจริงขึ้นมาใหม่ ตั้งแต่ขั้นตอนการถ่าย แต่ในการบิดเบือนภาพแทนที่เกิดจากอัตวิสัยในขั้นตอนของการถ่ายนั้น ภาพถ่ายก็ยังคงคุณลักษณะของการเป็นอินเด็กซ์ซีคอลลิคืออยู่เช่นเดิมแต่วัตถุประสงค์ของการปรับเปลี่ยน ลดทอน เคลื่อนย้าย รวมไปถึงการซ้อนด้วยเทคนิคพิเศษต่างๆ ของช่างภาพ ทำให้ภาพถ่ายเดินมายังจุดจบในการสูญเสียคุณลักษณะของส่วนเชื่อมโยงที่เกิดขึ้นระหว่างรายละเอียดที่ปรากฏบนภาพกับสิ่งที่มีอยู่ในกับโลกวัตถุได้สูญเสียคุณค่าไป จุดเปลี่ยนสำคัญที่สุดของการพังทลายของการเป็นส่วนเชื่อมโยง (Indexicality) ยังมาพร้อมกับการโอนถ่ายเข้าสู่ยุคดิจิทัล การกำเนิดขึ้นของโปรแกรมตกแต่งภาพอย่างPhotoshop นับตั้งแต่เวอร์ชันแรกจนมาถึงเวอร์ชัน CS 6 ความสามารถในการ Manipulation บนหน้าจอคอมพิวเตอร์ ช่วยให้ช่างภาพสามารถสร้างภาพขึ้นมาใหม่ทั้งหมดด้วยห้องมืดดิจิทัลโดยปราศจากส่วนเชื่อมโยง ช่างภาพสามารถสร้างภาพถ่ายของนายกรัฐมนตรีที่กำลังยืนอยู่ท่ามกลางฝูงกระเซ้ โดยที่ภาพนั้นนายกอายืนอยู่ที่อื่น และกระเซ้ก็อาจอยู่อีกซีกหนึ่งของโลกแต่สามารถผสมเข้าไว้ด้วยกันจากเทคโนโลยีการปรับแต่งภาพ แน่นนอนการกระทำดังกล่าวไม่ใช่การนำเสนอความเป็นจริงแต่เป็นการประกอบสร้างความจริงขึ้นมาใหม่ แอปพลิเคชันบนโทรศัพท์มือถือที่ช่วยปรับเปลี่ยนภาพให้ดูดีขึ้น หรือเปลี่ยนคนหน้าตาธรรมดาให้กลายเป็นนางฟ้า หรือแม้แต่เปลี่ยนผีให้กลายเป็นคนได้อย่างง่ายดายโดยไม่ต้องอาศัยทักษะทางด้านเทคนิคแต่อย่างใด

จากคำกล่าวที่ว่า “ภาพถ่ายถูกหลอกหลอนจากจิตวิญญาณของจิตรกรรม” แต่ความย้อนแย้งอีกด้านหนึ่ง เราอาจกล่าวว่า “ภาพถ่ายแท้จริงแล้วกลับหลอกหลอนได้น่ากลัวยิ่งกว่าภาพวาด” (ชนาวิ โชติประดิษฐ์ 2553, 182) ที่แปลความจาก “Once people said painting was dead.... but now photo was also dead” คำกล่าวของ พอลล์ ดีราโรช (Paul Delaroché) ครั้งหนึ่งภาพถ่ายและภาพวาดครั้งหนึ่งเคยมีจุดร่วมในพันธกิจเดียวกันที่ถูกใช้เพื่อนำเสนอความเป็นจริง เมื่อการรุกร้าของภาพถ่ายเข้ามาในสังคมที่พึ่งพาอาศัยภาพวาด โดยธรรมชาติภาพวาดเป็นการประกอบสร้างรายละเอียดต่างๆ ขึ้นภายใต้อิทธิพลของการเป็นอัตวิสัย ต้องอาศัยทักษะฝีมือของจิตรกรเพื่อให้สามารถทำคล้ายทำเหมือนซึ่งคุณลักษณะของภาพวาดนี้ผู้คนทั่วไปทราบกันดี ทว่าการตายของภาพวาดจึงเกิดขึ้นและจบลงเหมือนไม่มีอะไรเกิดขึ้น แต่กลับกันในมุมมองของภาพถ่ายที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับความไว้วางใจในคุณลักษณะแต่กำเนิดของภาพถ่าย ที่เกิดมาพร้อมกับความเป็นเครื่องคัดลอกด้วย

กระบวนการจักรกลที่ดูแล้ว โน้มเอียงไปทางทฤษฎีมากกว่า ผู้วิจัยเห็นด้วยกับแนวคิดของ ธนาวิ โชติประดิษฐ์ ที่ว่า “การตายของภาพถ่ายในที่นี้ไม่ได้หมายถึงการหายไปหรือจบสิ้นลงในการใช้งาน แต่เป็นการตายในพันธะกิจของทั้งภาพวาดและภาพถ่ายที่จะแสดงจุดยืนในการเป็นภาพแทนความเป็นจริงที่เที่ยงตรง” ความจริงที่ภาพถ่ายนำเสนอแน่นอนว่าสมบูรณ์และแม่นยำมากกว่างานจิตรกรรม สิ่งที่ยังทำให้ผู้คนไม่ตระหนักถึงการตายที่เกิดขึ้นกับภาพถ่าย อาจเนื่องด้วยผู้คนยังคงยึดติดกับกรอบคิดที่ว่าภาพนั้นมีอินเด็กซ์คัลลอเก็ทอยู่ ไม่เช่นนั้นก็ไม่สามารถสร้างให้เกิดเป็นภาพได้

ดังนั้นภาพที่แสดงให้เห็นเราจึงมักถูกทำให้ผู้คนเชื่อโดยปราศจากการตั้งคำถาม ผู้คนยังคงบริโภคข้อมูลทางสายตาที่แสดงให้เห็นถึงความสวยงามของสถานที่ท่องเที่ยวที่เราไม่มีทางได้เห็นในสภาวะแวดล้อมปกติ อะไรคือสาเหตุที่ยังทำให้ผู้คนส่วนใหญ่ยังเชื่อในภาพถ่าย เราเชื่อถือภาพถ่ายในโฆษณาของหญิงสาวที่มีวงแขนเนียนเรียบราวกระดาศ ครีมหาได้วงแขนที่ช่วยให้ได้วงแขนคุณ ขาวเนียนได้จริงเหมือนดังภาพ โฆษณาหรือภาพถ่ายภาพเดียวกันแต่ถูกนำไปใช้นำเสนอประกอบเรื่องราวที่แตกต่างกันไปบนสื่อออนไลน์ หากเช่นนั้นภาพถ่ายยังเป็นเครื่องมือสำหรับนำเสนอความเป็นจริงที่น่าเชื่อถือได้อยู่หรือไม่

การวิจัยในครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งเน้นที่จะศึกษากระบวนการทัศน์และศึกษาคุณลักษณะในการมองภาพถ่าย (ในบทที่ 2 ทบทวนวรรณกรรม) ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการศึกษาข้อมูลด้านประวัติศาสตร์ศิลป์บนขอบเขตของการถ่ายภาพ คุณลักษณะและสถานะของภาพถ่ายในแต่ละช่วงสมัยอ้างอิงตามการเคลื่อนตัวตามประวัติศาสตร์แนวคิดรวมทั้งทฤษฎีที่ในสาขาที่เกี่ยวข้อง เช่น สังคมวิทยา สัตว์วิทยา การประกอบสร้างความหมายการตีความหมาย ปรัชญา วัฒนธรรม ผู้วิจัยพยายามที่จะทำความเข้าใจสภาพความเป็นจริงทางสังคม ต่อกระบวนการสร้างกระบวนการตีความหมายและผลลัพธ์ของผู้ชมจากการได้ตระหนักรับรู้ถึงหน้าที่และความน่าเชื่อถือของภาพถ่ายในปัจจุบัน ผู้วิจัยวิเคราะห์และสังเคราะห์จากข้อมูล สรุปให้เกิดเป็นความรู้ความเข้าใจในประเด็นที่กล่าวมา เมื่อได้ข้อค้นพบการศึกษาวิจัยในครั้งนี้จะถูกนำไปสรุปเป็นแนวคิดรอบขอบ เพื่อใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานสื่อศิลปะเพื่อนำเสนอ ควบคู่ไปกับงานวิจัยชิ้นนี้ ในท้ายที่สุดผู้วิจัยยังหวังว่างานวิจัยนี้จะเป็นประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาความรู้ในวิชาการถ่ายภาพ และผู้ศึกษาศาสตร์แขนงอื่นที่เกี่ยวข้องได้บ้างไม่มากนักน้อย

คำถามการวิจัย

อะไรคือกระบวนการหรือปัจจัยที่เป็นต้นกำเนิดการสูญเสียอินเด็กซ์ซิคอลลิตี้หรือส่วนเชื่อมโยงความเป็นจริงในภาพถ่าย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคุณลักษณะอินเด็กซ์ซิคอลลิตี้หรือส่วนเชื่อมโยงความหมายและความเป็นจริง
2. เพื่อศึกษากระบวนการที่ส่งผลต่อความเป็นจริงและความน่าเชื่อถือของภาพถ่าย
3. เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาวิจัยมาสร้างสรรค์เป็นผลงานสื่อศิลปะ

ข้อตกลงการวิจัย

1. การวิจัยนี้ศึกษาประวัติศาสตร์แนวคิดของภาพถ่ายตั้งแต่ ค.ศ. 1839 จนถึงปัจจุบัน
2. การวิจัยนี้ทำความเข้าใจภาพถ่ายเมื่อสูญเสียอินเด็กซ์ซิคอลลิตี้ (Indexicality)
3. การวิจัยนี้เพื่อหาแนวคิดรวบยอดสำหรับสร้างสรรค์เป็นผลงานสื่อศิลปะภาพถ่าย

ขอบเขตของการวิจัย

1. ขอบเขตด้านเนื้อหา ความเป็นมาของภาพถ่าย การกำเนิด สถานะและวิวัฒนาการของภาพในยุคแรกเริ่มถึงปัจจุบัน สายสกุลของภาพถ่ายคุณลักษณะของภาพถ่าย ที่ปรากฏเชิงเอกสาร สิ่งพิมพ์ วารสาร บทความ ตำรา วิดีโอเทป บทสัมภาษณ์ และงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาษาไทยและต่างประเทศ
2. ขอบเขตด้านระเบียบวิธีวิจัย งานวิจัยชิ้นนี้เป็นงานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ด้วยการวิเคราะห์เนื้อหาข้อมูลในระดับตัวบท (text) และวิเคราะห์ผลงานตัวอย่างรวมทั้งศึกษาปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นจริงและคุณลักษณะอินเด็กซ์ซิคอลลิตี้
3. ขอบเขตด้านเวลา ดำเนินการวิจัยภายในช่วงเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2556 – มีนาคม พ.ศ. 2557 เป็นระยะเวลารวม 6 เดือน
4. แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาและสัมภาษณ์ผลงานภาพถ่ายศิลปะและแหล่งข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary

Data) เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารตำรา บทความ งานวิจัย และเว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง รวมถึงการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปรากฏการณ์ของภาพถ่ายและสังคม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์ เมื่อรวบรวมข้อมูลที่ได้ทั้งหมดแล้วจึงนำมาวิเคราะห์สรุปหาปัจจัยในรูปแบบบทความเชิงพรรณนา

นิยามคำสำคัญ

- วัตถุปรธรรม (The Thing Itself) ความสามารถในการปรากฏรายละเอียดของภาพถ่ายที่เกิดจากการบันทึกวัตถุต้นฉบับที่อยู่หน้าเลนส์ได้อย่างเที่ยงตรงเสมือนจริงทำให้ผู้มองภาพรับรู้ได้ว่ารายละเอียดที่เห็นคือสิ่งใด
- อินเด็กซ์ซิคอลลิตี (Indexicality) กระบวนการเชื่อมโยงรูปสัญลักษณ์และความหมายระหว่างวัตถุปรธรรม (The Thing Itself) ที่ปรากฏในภาพกับวัตถุต้นฉบับ (The Object Itself) ในโลกวัตถุรวมถึงกระบวนการเชื่อมโยงความหมายระหว่างสิ่งที่ไม่ได้ปรากฏให้เห็นในภาพแต่สามารถอนุมานถึงความหมายเหล่านั้นได้
- ความสะเปะสะปะ (Arbitrariness) รูปแบบที่ไม่แน่นอนของกระบวนการถอดความหมายขั้นที่สอง (ความหมายโดยนัย) เป็นปัจจัยที่ทำให้คุณลักษณะอินเด็กซ์ซิคอลลิตี ที่ทำหน้าที่เชื่อมโยงระหว่างวัตถุปรธรรมกับวัตถุต้นฉบับและความหมายเกิดความหลากหลาย ไม่แน่นอน ความหมายที่ได้ไม่จำเป็นต้องสัมพันธ์กับสิ่งที่ปรากฏ ผู้ให้ความหมายทำการประกอบความหมายภายใต้อิทธิพลทางสังคมซึ่งอยู่นอกเหนือจากรายละเอียดที่ปรากฏในเฟรมภาพ

ประโยชน์ที่ได้รับ

เพื่อทำความเข้าใจกับความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการถ่ายภาพ วิชาการ และการใช้งานภาพถ่ายทั้งกระบวนการทัศน์ของสังคมที่มีต่อภาพถ่ายแต่ละยุค ประวัติศาสตร์ภาพถ่ายแนวคิดและหน้าที่และการใช้งาน หน้าที่ มุมมองที่ผู้คนมีต่อกระบวนการถ่ายภาพความรู้ความเข้าใจในเชิงลึกของกระบวนการบันทึก (Photographic Practices) เหล่านี้คือเป้าหมายสำคัญที่ผู้วิจัยนี้ต้องการที่จะสร้างกรอบความรู้ให้ชัดเจน โลกปัจจุบันใช้ภาพถ่ายตลอดเวลา ไม่ว่าจะเป็นการแสดงตัวตนของบุคคล ภาพบนบัตรประจำตัวประชาชน ภาพประกอบหนังสือ หรือในเรื่องที่สำคัญอย่างหลักฐานในการเอาผิดคนร้าย ภาพแสดงพื้นที่เกิดเหตุสำหรับเป็นเครื่องมือยืนยันบนชั้นศาลในการเอาผิดคนร้าย ภาพถ่ายคนมีชื่อเสียง หนังสือเบื้องหลังชีวิตดาราที่น่าเสียดายหลายๆ ของบุคคลที่มีชื่อเสียง ภาพข่าวความรุนแรง

ภาพของเหตุการณ์สำคัญ เรื่องราวที่น่าตกตะลึง ภาพโฆษณาชวนเชื่อทั้งหลาย ภาพที่ถ่ายจากนอกโลก ความน่าเชื่อถือของภาพถ่ายคุณค่าของมันเปลี่ยนแปลงไปอย่างไรจากวันที่ภาพถ่ายเกิดขึ้นอย่างเป็นทางการ สิ่งที่ปรากฏอยู่ในภาพมันคือความเป็นจริง หรือความหมายที่เกิดจากการตระหนักรู้ของผู้คนเกิดขึ้น ได้อย่างไร ดังนั้นสำหรับผู้จัดการศึกษาภาพถ่ายสื่ออันทรงพลังและใกล้ชิดกับวิถีชีวิตมนุษย์มากที่สุดสื่อหนึ่งจึงเป็นสิ่งสำคัญ

การที่ภาพถ่ายมีความเหมือนจริงตามธรรมชาติ จากคุณสมบัติว่าด้วยการมีส่วนร่วมเชื่อมโยงความเป็นจริงเหนือสิ่งอื่นใดเมื่อเปรียบเทียบกับบรรดาทางศิลปะทั้งปวงเราจึงหลงคิดไปว่าสิ่งที่มองเห็นอยู่ในภาพถ่ายนั้นคือภาพสะท้อนของความเป็นจริงที่สมบูรณ์แบบ นั่นคือความน่ากลัวของปัญหาที่กำลังเกิดขึ้น เราปฏิเสธไม่ได้ว่าสิ่งที่อยู่ในภาพนั้นเคยมีอยู่จริง การนำเสนอความเป็นจริง การเคยเป็น เคยมีอยู่ สิ่งเหล่านี้ได้สร้างให้เกิดเป็นเครื่องมือในการมองเห็นปีศาจที่น่าหวาดกลัวในภาพถ่าย ความเป็นจริงที่ปรากฏในภาพถ่ายนั้นเป็นเพียงเสี้ยวเล็กๆ ที่ถูกเก็บกักเอาไว้ส่วนความเป็นจริงที่สมบูรณ์แบบถูกผลักให้อยู่นอกเหนือเฟรมภาพด้วยมิติของเวลา อัตวิสัยและวัตถุประสงค์เฉพาะในการประกอบสร้างความหมายของผู้สร้าง ดังนั้นการถามหาความเป็นจริงในภาพถ่ายมันจึงเป็นมายาคติพอๆ กับการสร้างความจริงในศิลปะแขนงอื่น สิ่งทำงานวิจัยชิ้นนี้ต้องการสูงสุดคือ สร้างความตระหนักรู้ต่อสถานะความน่าเชื่อถือของภาพถ่ายนั้น ได้จบสิ้นลงไปแล้ว และนำเสนอถึงธรรมชาติของความจริงใหม่ของภาพถ่ายในโลกยุคปัจจุบัน ความจริงหรือความเหมือนจริง สิ่งเหล่านี้ผู้วิจัยคาดหวังว่าจะสามารถค้นหาและทำความเข้าใจได้จากงานวิจัยชิ้นนี้ นอกจากนี้

ผู้วิจัยหวังว่าจะสามารถสร้างงานวิจัยที่มีคุณภาพที่จะมีเนื้อหาและความรู้ที่ควรค่าและเป็นประโยชน์ต่อการศึกษารายการถ่ายภาพในประเทศไทย ด้วยการที่ความรู้ความเข้าใจด้านการถ่ายภาพในประเทศไทยยังขาดแคลนข้อมูลเชิงวิชาการ ทฤษฎี แนวคิด ไม่ว่าจะเป็นหนังสือและตำราต่างๆ ในรูปแบบภาษาไทย หนังสือวิชาการเกี่ยวกับการถ่ายภาพที่หาได้ล้วนเป็นหนังสือเกี่ยวกับเทคนิคและวิธีการที่มุ่งเน้นเชิงทักษะที่ขาดองค์ความรู้เชิงลึกที่เฉพาะเจาะจง ขณะที่ศิลปะการถ่ายภาพในโลกปัจจุบันเต็มไปด้วยความหลากหลาย เป็นการผสมผสานศาสตร์และศิลป์จากสาขาวิชาต่างๆ เข้าไว้ด้วยกันอย่างไม่มีที่สิ้นสุด หากงานวิจัยนี้สามารถเป็นหนึ่งในความพยายามที่จะเติมเต็มช่องว่างความรู้ความเข้าใจช่วยพัฒนาองค์ความรู้เกี่ยวกับการถ่ายภาพให้ลดน้อยลงได้ อย่างน้อยก็กับตัวผู้วิจัยหรือมากไปกว่านั้น งานวิจัยชิ้นนี้จะสามารถพัฒนาความเข้าใจภาพถ่ายหรือสร้างให้เกิดการพูดคุย วิเคราะห์วิพากษ์ ถกเถียงกันในประเด็นและแนวคิดเชิงปรัชญาสุดท้ายผู้วิจัยหวังว่าเนื้อหาที่รวบรวมไว้ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ซึ่งความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภาพถ่ายที่ผู้วิจัยได้ศึกษาและ

ทบทวนเพื่อสรุปเป็นผลผลงานการสร้างสรรค์และจัดแสดงเป็นนิทรรศการภาพถ่ายผลลัพท์จากการวิจัยจะมีคุณค่าหรือประโยชน์ต่อการศึกษาสำหรับผู้สนใจกระบวนการถ่ายภาพ ในทิศทางที่นิยตยสารหรือตำราด้านการถ่ายภาพในประเทศไทยไม่ได้นำเสนอ



ลิขสิทธิ์มหาวิทยาลัยเชียงใหม่
Copyright© by Chiang Mai University
All rights reserved